

نقش آموزش های فنی و حرفه ای در توسعه روستایی

غلامعباس ملاشاهی
کارشناس ارشد توسعه روستایی
دانشگاه تبریز
حسینعلی ملاشاهی
کارشناس مدیریت و برنامه ریزی

آموزش و ارتقاء مهارت روستائیان از عوامل اساسی و مهم در تقویت و پایداری توسعه روستایی است. در این میان سرمایه انسانی که توانایی فرد برای انجام کار تعریف می شود شامل سلامت فیزیکی، بدنی، دانش، مهارت و انگیزه و نگرش فرد است. سرمایه انسانی رابطه مستقیم با آموزش و مهارت آموزی داشته و یکی از مسیرهای دست یابی به سرمایه انسانی و متعاقب آن نیل به توسعه پایدار کسب مهارت می باشد. در این مطالعه که از نوع کتابخانه ای و اسنادی می باشد، با توجه به اینکه در حال حاضر، ایجاد کارگاه های جوار روستایی، خرید خدمات آموزشی، کارگاه های مراکز شبانه روزی، ایجاد مراکز آموزش تخصصی کشاورزی و واگذاری مدیریت کارگاه های سیار آموزش روستایی مهمترین روشها برای آموزش و تربیت نیروی کار ماهر در مناطق روستایی ایران می باشد، سعی در ارائه راهکارهایی جهت حداکثر بازدهی از این روشها شده است. تمرکز دایمی، نیازسنجی آموزشی و قطب بندی آموزش ها، توجه ویژه به ارائه کلاس های آموزشی در محیط واقعی کار، مشارکت، ترغیب و تشویق بخش خصوصی جهت اجرای برنامه های آموزش روستایی، ارزیابی برنامه ها، توجه به علاقه مندی مربیان از فعالیت در روستا و انطباق دوره های آموزشی ارائه شده با نیاز منطقه از جمله راهکارهای اجرای صحیح آموزش نیروی کار در روستاها می باشند.

واژگان کلیدی: آموزش روستایی، آموزش های فنی و حرفه ای، توسعه روستایی، مهارت

مقدمه

امروزه آموزش و کسب مهارت نقشی مهم و اساسی در توسعه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی جوامع ایفا می نماید. با توجه به آموزش می توان به توسعه پایدار در روستا دست یافت و آن را تقویت نمود. ارتقاء سطح مهارتی روستائیان می بایست به گونه ای باشد که آنها را به سوی بهینه سازی روشهای تولیدی و بهره وری از امکانات موجود سوق داده به گونه ای که تأمین کننده بخشی از اهداف توسعه روستایی باشند. توسعه روستایی از اهداف اصلی پروژه ها و برنامه های اجرایی در این حیطه بوده و آموزش و ارتقاء مهارت روستائیان از عوامل اساسی و مهم در تقویت و پایداری توسعه روستایی است. لیکن در چنین رویکردی، آموزش نباید فراموش و یا کم ارزش تلقی شود. در تعریفی توسعه پایدار در سند چشم انداز توسعه، به عنوان ظرفیتی مستمر برای آینده ای بلند مدت تعریف شده است و این تعریف حفاظت از سرمایه ها را شامل می شود که مفهوم سرمایه، سرمایه زیست محیطی، سرمایه انسانی، سرمایه اجتماعی و سرمایه مصنوعی را شامل می گردد (از کیا، ۱۳۸۷). در این میان سرمایه انسانی توانایی فرد را برای انجام کار تعریف می کند که شامل سلامت فیزیکی، بدنی، دانش، مهارت و انگیزه و نگرش فرد است. سرمایه انسانی رابطه مستقیم با آموزش و مهارت آموزی داشته و یکی از مسیرهای دست یابی به سرمایه انسانی و متعاقب آن نیل به توسعه پایدار کسب مهارت می باشد. در برگرفتن همزمان منابع سرمایه ای باعث یکپارچگی و موفقیت در دستیابی به توسعه پایدار روستایی خواهد بود. اصل افزایش سرمایه انسانی مستلزم بکارگیری برنامه هایی است. در این برنامه ها می بایست به ارائه آموزش های مهارتی - کاربردی منتج به اشتغال در نواحی محروم و دور افتاده، بکارگیری پتانسیل های منطقه ای، ترغیب و ایجاد انگیزش در مردم روستا به منظور دستیابی به عملکرد و تولید، توجه به اقشار و گروههای مختلف اجتماعی مؤثر در سرمایه های انسانی مانند جوانان، زنان و شاعلان و صاحبان بخش های تولیدی روستا، توجه گردد و در برنامه های آموزشی به طور خاص دیده شود. توسعه روستا باید در چشم انداز وسیع تری مورد بررسی قرار گیرد. با توجه به رابطه مستقیم

دوجنبه می باشد: جنبه نخست شامل شکل گیری توانمندی های انسانی مانند سلامتی، دانش و مهارت بهتر است و جنبه دوم کاربردی است که مردم می توانند از این قبیل توانمندی ها برای اوقات فراغت، دنبال کردن اهداف سازنده، فعالیت در امور اجتماعی، فرهنگی و سیاسی استفاده کنند (شهبازی، ۱۳۸۴).

برخی نقش توسعه انسانی را فراهم ساختن مجموعه ای از استراتژی های توسعه، شایستگی ها و توانمندی های افراد می دانند که برای پاسخگویی به نیازهای فوری و پیوسته در تغییر کسب و کار بکار گرفته می شود. در این راستا می توان گفت جامعه ای می تواند توسعه یابد که همه افراد آن جامعه ظرفیت توسعه پذیری را داشته باشند و روش هایی مناسب برای دست یابی به توسعه پایدار بیابند (عزیزی و آذرکمند، ۱۳۸۹). تربیت نیروی انسانی کارآمد و آماده سازی آن در مقیاس جهانی بایستی در تمامی مقاطع تحصیلی یعنی آمادگی، ابتدایی، راهنمایی، دانشگاهی و فوق تخصصی همواره مدنظر باشد، زیرا غفلت در هر مرحله اثرات زبان باری را در مراحل بعدی می تواند در پی داشته باشد که برای جبران، انرژی و هزینه های کلان را نیز طلب خواهد کرد. از طرفی دیگر مدیریت های توانمند، کالاهای صادراتی نیستند که در بازار عرضه و تقاضا در دسترس ملت ها قرار گیرند، لذا هر دولت و ملتی برای تلاش در مسیر پر از فراز و نشیب توسعه نیازمند مدیریت هایی خواهند بود که با داشتن عرق ملی، توان های ذاتی و اکتسابی، بتواند چرخ های توسعه را در بستر فرهنگ خاص جامعه خود به حرکت درآورند. در چنین زمانی است که با محور بودن انسان در توسعه و مدیریت منابع انسانی می توان ضمن حل مشکل اشتغال به رونق اقتصادی نیز نائل آمد (امین بیدختی، ۱۳۸۸).

به منظور ریشه کن کردن معضل بیکاری باید بعد از مطالعات و تحقیقات بنیادی در مورد اشتغال، برنامه های اساسی در بخش های مختلف کشور اجرا کرد. راه کارهای زیر در جهت بهبود وضعیت اشتغال و نیل به اشتغال کامل به اجمال عنوان می گردد:

- ۱- راه کارهای مبتنی بر سرمایه:
  - استفاده از روش های نوین بانکی
  - اصلاح تعرفه های مالیاتی
- ۲- راه کارهای مبتنی بر اطلاعات:
  - استفاده از تکنولوژی های پیشرفته (هم برای افزایش بهره وری در تمامی زمینه ها و به خصوص استفاده از اینترنت برای کارایی)
  - انتشار اطلاعات
  - ایجاد خدمات الکترونیک در فعالیت های سازمانی
- ۳- راه کارهای مبتنی بر آموزش:
  - افزایش سطح آموزش های ابتدایی
  - افزایش استانداردهای تحصیلات تکمیلی
  - سرمایه گذاری بیشتر در امر آموزش و به خصوص آموزش های علمی-کاربردی
  - تغییر در ظرفیت رشته های دانشگاهی و به خصوص رشته های

آموزش و توسعه می بایست آموزش های روستایی نیز در چارچوب تحولات اقتصادی و اجتماعی نهادها و روابط و فرآیندها در مناطق روستایی برنامه ریزی گردد. تجهیز نیروی انسانی و حرکت به سوی توسعه پایدار زمانی میسر است که روستائیان به حد کافی تعلیم دیده و مهارت های متنوع و مفید و کاربردی را فراگیرند و طی این آموزش ها تغییرات مفیدی در زندگی روستائیان ایجاد گردد (نصیری، ۱۳۹۰). نگاهی اجمالی به وضعیت آموزش های فنی و حرفه ای روستایی در کشور بیانگر این نکته است که با افزایش جمعیت و بالا رفتن نرخ بیکاری و تمایل روستائیان به مهاجرت به شهرها به منظور یافتن شغل، نیاز به آموزش نیروی انسانی ماهر در زمینه های فنی و حرفه ای ضروری و فوری است. در این میان با توجه به اهمیت آموزش روستائیان توجه به ارائه آموزش های مهارتی در شاخه های گوناگون کشاورزی، صنعت و خدمات ضروری است. ورود به مناطق روستایی در سال های قبل کم رنگ و تنها آموزش های ساده ترویجی را در بر داشته که توسط سایر سازمان ها بنا به ضرورت ارائه شده و اصل مهارت آموزی و یا ارتقاء مهارت روستائیان در آن نادیده گرفته شده بود و خلاء ارائه آموزشهای مدون و برنامه ریزی شده در بخش روستا همواره احساس می شد (نصیری، ۱۳۹۰).

با توجه به مطالب گفته شده مشخص می شود که آموزش های فنی و حرفه ای نقش مهمی را در تربیت نیروی انسانی ماهر دارا می باشند. گسترش این آموزش ها منجر به ارتقاء سطح کیفی نیروی کار گشته و مخصوصاً در روستاها، بکارگیری نیروی کار بیکار در کارهای به غیر از کشاورزی، افزایش میزان تولید و در نهایت بهبود سطح درآمدی خانوارهای روستایی را در پی خواهد داشت. لذا در این تحقیق سعی شده است تا با استفاده از روش کتابخانه ای و اسنادی با توجه به تحقیقات قبلی در ایران و برخی کشورهای خارجی در زمینه آموزش های فنی و حرفه ای ضمن بررسی ویژگی های این آموزشها به مسائل پیش روی اجرای مناسب این نوع آموزش ها در جوامع روستایی پرداخته و راهکارهای عملی برای بهبود وضعیت این آموزش ها در جوامع روستایی ارائه گردد.

مبانی نظری

مفاهیم توسعه روستایی و آموزش

توسعه روستایی را بهبود شرایط زندگی توده های قشر کم درآمد ساکن روستا و خود کفا ساختن آن ها می دانند. البته بهبود شرایط زندگی توده های روستایی با افزایش تولید و درآمد و بهبود سطح زندگی آنها امکان پذیر است. در مجموع، توسعه روستایی امری جامع و مفهوم و تصویری چند بعدی بوده که در برگیرنده توسعه کشاورزی و فعالیت های وابسته به آن، یعنی صنایع دستی و صنایع روستایی، زیربنای اقتصادی-اجتماعی، خدمات اجتماعی و تسهیلات مربوطه و بالاتر از همه توسعه منابع انسانی در مناطق روستایی می باشد (زمانی پور، ۱۳۸۷). یکی از ابعاد توسعه روستایی، توسعه ی انسانی است که دارای

فنی (همان منبع).

آموزش نخستین گام در فرآیند اشتغال زایی

داعیه داران توسعه انسانی پایدار بر این باورند که فرصت ها باید به شکل عادلانه در اختیار افراد قرار گیرد و به همه مردم چه مرد و چه زن فرصت داده شود تا در اجرای طرح ها و تصمیمات اساسی که زندگی آن ها را شکل می بخشد، مشارکت داشته باشند (سازمان ملل متحد، ۱۹۹۵). توسعه منابع انسانی از راه آموزش امکان پذیر است. آموزش، توانایی انسان را در امر تولید بالا می برد زیرا در تولید، عامل انسانی، اساس کار بشمار می رود (پاپ زن و همکاران، ۱۳۹۰).

منظور از آموزش، مجموعه فعالیت ها و تدابیری است که توسط معلم و یادگیرنده اجرا می شود و هدف آن کمک به یادگیرنده برای یادگیری بهتر مطالب درسی است (کردنوقایی، ۱۳۸۶). براون و اتکینس آموزش را بعنوان «فراهم آوردن فرصت هایی برای این که دانش آموزان یاد بگیرند» تعریف کرده اند. عبارت دیگر، فعالیت هایی که به قصد آسان کردن یادگیری در دانش آموزان برای معلم و دانش آموز در نظر گرفته می شود آموزش نام دارد (Brown and Atkins، 1991).

فرآیند یاددهی - یادگیری عبارت است از فرآیندی که بین مربی و کارآموزان به منظور افزایش دانش و مهارت های فنی و حرفه ای جریان می یابد. کیفیت این فرآیند وضعیت مطلوب آموزش است که در آن پدیده یادگیری در کارآموزان اتفاق می افتد و مربی خود را برای رعایت شرایط اثربخشی یاددهی موظف می داند (Linn and Gronlund، 2000). سه عنصر اصلی که برای بررسی کامل فرآیند یاددهی - یادگیری در هر نظام آموزشی باید مطالعه شوند عبارتند از: نوع آموزش، سطح یادگیری و کیفیت آموزشی. آنچه که فرآیند یاددهی - یادگیری را در آموزش های فنی و حرفه ای حساس می کند، تأکید این آموزش ها بر یادگیری مهارت ها و فنون انجام کارها و حرفه ها است. روش صحیح برای دست یابی به چنین اهدافی مسلماً با روش های مرسوم و حتی در دانشگاه ها، که بیشتر آموختن دانش را مورد نظر دارند، بسیار متفاوت است. بنابراین با شیوه های آموزشی همچون سخنرانی و روش های ارزشیابی کتبی به طور کامل نمی توان به آموزش فنی و حرفه ای پرداخت (ذاکری و همکاران، ۱۳۸۹).

آموزش فنی و حرفه ای یعنی مرتبط کردن آموزش با دنیای کار برای بهبود وضعیت اشتغال جوانان و کاهش میزان بیکاری که در این میان مرتبط ساختن هرچه بیشتر آموزش با نیازهای اقتصادی ضروری است. چرا که عدم وجود ارتباط بین مباحث آموزشی و نیازهای اقتصادی و بازار کار باعث بروز مشکل شده است (امین بیدختی، ۱۳۸۸).

ویژگی های آموزش های فنی و حرفه ای

قبل از آنکه در برنامه ریزی درسی در نظام های آموزش فنی و حرفه ای به مسئله داشتن و نداشتن تمرکز پرداخته شود باید ماهیت، ویژگی ها و ملزومات آن در دنیای کنونی روشن شود. هر اندازه هدف های نظام آموزش فنی و حرفه ای و نقش آنها در ساختار جوامع کنونی

و انتظارات جامعه شفاف تر مطرح گردند بهتر می توان درباره آنها برنامه ریزی کرد. تغییرات سریع و همه جانبه جوامع، تعاریف پیشین را با چالش جدیدی مواجه کرده و ناکارآمدی آنها را آشکار کرده اند. از این رو می بینیم که سازمان بین المللی کار (ILO) در دهه های گذشته ناگزیر شده چندین بار از کار آموزش های فنی و حرفه ای تعریف جدیدی ارائه دهد. برای واژه آموزش در تعاریف پیشین آمده است که آموزش فنی و حرفه ای به هر نوع آموزشی اطلاق می شود که به وسیله آن دانش و مهارت فنی یا تجاری حاصل می شود یا توسعه می یابد، اعم از اینکه در مدرسه باشد یا در محیط کار (صالحی، ۱۳۸۵).

در تعریف دیگری آمده است آموزش باید به گونه ای طراحی شود تا شخصیت افراد مخصوصاً در جایی که جوانان مد نظر هستند توسعه یابد. آن چه امروزه صاحب نظران به یک باور مشترک دست یافته اند، به زبان ساده این است که آموزش های فنی و حرفه ای در معنای جدید آن، هم به مفهوم کاری (شغل) است و هم به مفهوم شهروندی. بنابراین دارا بودن مهارت های عملی صرف و شناخت ابزاری برای دانش آموختگان برنامه های فنی و حرفه ای کافی نیست و نیاز بازار کار دنیای کنونی را تأمین نمی کند (یعقوبی نجف آبادی، ۱۳۸۹).

اهداف برنامه های آموزش روستایی

اهداف این برنامه ها در مجموع عبارتند از:

- افزایش دسترسی و توسعه آموزش های مهارتی و خدمات فنی و مشاوره ای معطوف به ایجاد اشتغال در مناطق روستایی.
- تشویق دانش آموختگان فاقد مهارت به اشتغال و کارآفرینی در مناطق روستایی.
- تشویق روستائیان به راه اندازی صنایع روستایی، اجرای پروژه های تجاری و توسعه خدمات روستایی.
- افزایش بهره وری شاغلین در روستا.

اهداف آموزش های فنی و حرفه ای

- دستیابی به اشتغال برای افراد فاقد مهارت
- تطبیق مهارت نیروی انسانی با مهارت های جدید ناشی از تحولات فناوری
- ارتقاء مهارت نیروی انسانی به منظور دستیابی به بهره وری بالاتر (خواجه شکوهی و همکاران، ۱۳۸۷).

چگونگی نیازسنجی دوره های آموزش روستایی

به منظور تعیین خدمات مشاوره ای و آموزشی مورد نیاز روستائیان و انتخاب روش های اجرایی مناسب، انجام نیازسنجی در سطح روستاهای کشور، با رعایت موارد زیر الزامی است:

- هماهنگی لازم با دفتر امور روستایی استانداری به منظور تنظیم تفاهم نامه خدمات نیازسنجی توسط سازمان ها و نهادهای دولتی

- و عمومی ذی نفوذ و مرتبط به منظور شناسایی نیازهای آموزشی روستاییان.
- چنانچه اداره کل آموزش فنی و حرفه ای امکان اجرای نیازسنجی آموزشی در روستاهای منتخب آن استان را داشته باشد، می تواند رأساً نسبت به نیازسنجی آموزشی اقدام نماید.
- انجام نیازسنجی با اولویت دهستان های بالاتر از ۶۰۰۰ نفر جمعیت.
- تدوین گزارش نهایی نیازسنجی (جمع بندی و تحلیل نهایی و تعیین دور ه های آموزشی مورد نیاز) و تنظیم تعهدات آموزشی سالیانه بر اساس نتایج مربوط.
- نگهداری گزارش نهایی نیازسنجی در مراکز آموزشی معین (دفتر امور آموزش روستایی، ۱۳۸۸).

روش های اجرای آموزش روستایی در ایران

با توجه به متنوع بودن آموزش روستایی، پایگاه های آموزش روستایی با استفاده از روش های متنوع و منعطف به نسبت به برگزاری دوره های آموزشی اقدام می نمایند که به شرح زیر می باشند:

کارگاه جوار روستایی

کارگاه آموزشی تحت مدیریت سایر نهادهای دولتی و عمومی است که در محدوده پایگاه آموزش روستایی با تأمین مربی، فضا، تجهیزات و سایر امکانات لازم، مطابق با استانداردهای مهارتی موجود، دوره های آموزش فنی و حرفه ای روستایی را برگزار می کند. کارگاه جوار روستایی در قالب قرارداد همکاری فی مابین رئیس مرکز آموزش فنی و حرفه ای معین و نهاد دولتی و عمومی مربوط فعالیت می کنند. تأمین هزینه های جاری این کارگاه بر عهده سازمان آموزش فنی و حرفه ای می باشد. در موارد خاص بنا به درخواست نهاد مجری، اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان می تواند تمام یا بخشی از تجهیزات مورد نیاز را در بطور امانی در اختیار نهاد مربوط قرار دهد. میزان هزینه سرانه هر نفر - ساعت آموزش معادل تعرفه خرید خدمات آموزشی مصوب کمیسیون استانی توسعه فعالیت های بخش خصوصی استان است. در مواردی که تمام یا بخشی از تجهیزات مورد نیاز این قبیل کارگاه ها در قالب آئین نامه اموال امانی دولت توسط اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان تأمین شود، ۱۵ درصد از تعرفه هزینه سرانه مصوب کسر می گردد.

خرید خدمات آموزشی

در این روش مسئولیت اجرای دوره آموزشی بر اساس مفاد شیوه نامه خرید خدمات آموزشی از سوی اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان به شعب روستایی آموزشگاه های فنی و حرفه ای آزاد واگذار می شود. تأمین فضا، تجهیزات، ابزارآلات، مواد مصرفی، منابع آموزشی، مربی و حفظ و حراست از کارگاه بعهده مجری است. اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان می تواند در قالب سقف اعتبارات مربوط با تعیین سهم هر یک از پایگاه های آموزشی روستایی نسبت به ارائه خدمات آموزشی در قالب خرید خدمات اقدام نماید.

کارگاه های مراکز شبانه روزی

کارگاه های مستقر در مراکز آموزشی ثابت که دارای امکانات شبانه روزی است و دوره های آموزشی که به دلیل نیاز به فضا و تجهیزات تخصصی در مناطق روستایی به شیوه های یاد شده قابل اجرا نبوده در این کارگاه ها برگزار می گردد. کارآموزان روستایی این قبیل کارگاه ها در طول مدت کارآموزی از امکانات شبانه روزی استفاده می نمایند. حداقل ۳۰ درصد از ظرفیت امکانات شبانه روزی این قبیل مراکز آموزشی به روستائیان اختصاص دارد.

واگذاری مدیریت کارگاه های سیار آموزش روستایی

در سال ۱۳۸۸ مدیریت کلیه کارگاه های سیار دولتی تابعه پایگاه آموزش روستایی جهت برگزاری دوره های آموزشی به افراد حقیقی و یا حقوقی مطابق قراردادهای مربوطه واگذار گردید. تأمین مواد مصرفی، نگهداری و حفاظت از تجهیزات و ابزار آلات و تأمین مربی در این قبیل کارگاه ها و مراکز آموزشی به عهده مجری است و هزینه های مربوط براساس قرارداد و با رعایت دستورالعمل صادره از سوی سازمان، توسط اداره کل آموزش فنی و حرفه ای به مجری پرداخت می شود. ادارات کل آموزش فنی و حرفه ای استان ها می توانند آن دسته از مراکز آموزشی جدیدالاحداث را که تاکنون تجهیز نشده اند و در حاشیه شهرها و مراکز بخش ها (و یا در نقاطی که اصطلاحاً به آن شبه روستا گفته می شود)، واقع شده اند را با هماهنگی دفتر بهسازی و نظارت آموزشی و دفتر امور آموزش روستایی متناسب با استانداردهای مراکز تخصصی آموزش روستایی، تجهیز و در قالب واگذاری مدیریت بهره برداری نمایند. در مواردی که

فضای کارگاه روستایی متعلق به سایر نهادهای عمومی یا دولتی است لکن تجهیزات و مربی به عهده اداره کل آموزش فنی و حرفه ای استان می باشد و بایستی همانند سایر کارگاه های دولتی در قالب واگذاری مدیریت اداره شوند.

مسائل و مشکلات آموزش فنی و حرفه ای در ایران

در کشور ما نیز آموزش های فنی و حرفه ای در چند دهه گذشته با مسائل و مشکلات فراوانی همراه بوده است. با اندکی تأمل می توان این مشکلات را به دو دسته ساختاری و فراساختاری تقسیم کرد. مشکلات ساختاری به مسائلی گفته می شود که ریشه در عوامل سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی دارند و به طور غیرمستقیم نظام آموزش فنی و حرفه ای را تحت تأثیر قرار می دهند، اما مشکلات فراساختاری به طور مستقیم بر نظام فنی و حرفه ای تحت تأثیر می گذارند و به طور عمده از نظام مدیریت و برنامه ریزی های آموزشی و منابع و امکانات درون تشکیلاتی برمی خیزند. می توان چنین عنوان کرد که این مشکلات به طور عمده ناشی از مشکلات عمده در روستا می باشد که می توان بشرح زیر بیان نمود:

- **مسائل مدیریتی:** و نبود مدیریت درون زا در مناطق روستایی.
- **مسائل اقتصادی:** پایین بودن بهره وری تولیدات بخش کشاورزی در مناطق روستایی و بالا بودن ضایعات تولیدات در مراحل مختلف.
- **مسائل اجتماعی:** نبود فضای مناسب برای مشارکت همه جانبه روستائیان.
- **مسائل برنامه ریزی:** نبود یک نظام برنامه ریزی محلی و منطقه ای مناسب، عدم مشارکت روستائیان در تدوین، اجرا و ارزیابی برنامه های توسعه روستایی.
- **مسائل زیست محیطی:** تخریب جنگل ها و مراتع، بهره وری پایین در استفاده از منابع آب و خاک.

نتیجه گیری و پیشنهادات

جامعه ای که نتواند مهارت ها و دانش مردم خود را توسعه دهد و از آن در اقتصاد به نحوی مؤثر استفاده کند، قادر نخواهد بود به اهداف اصلی توسعه دست یابد زیرا منابع انسانی مؤثر و کارآمد پایه و اساس ثروت ملت ها را تشکیل می دهند. آموزش وسیله دست یابی به مشاغل بهتر و پردرآمدتر است، بنابراین در رسیدن به توسعه پایدار نقش مهمی را ایفا می کند. راه های گوناگونی برای پیشرفت وجود دارد که هر کدام به نحوی بسیار حائز اهمیت می باشند. توسعه نظام روستایی همگام با کل نظام توسعه، یکی از رویکردهای غالب و راهبردی در جوامع در حال پیشرفت به شمار می آید. از سوی دیگر منابع انسانی مهمترین عامل در توسعه شناخته می شود و بر این اساس لازم است برنامه ریزی صحیح و اصولی برای ارتقاء توانمندی های بهره برداران بخش روستایی انجام گیرد.

راهکارهای پیشنهادی اجرای صحیح آموزش های روستایی

- ۱- حرکت ساختار آموزشی در بخش فنی و حرفه ای در روستاها باید به سمت تمرکز زدایی، بطوری که تصمیم گیری در مورد نوع رشته و چگونگی این آموزش ها به عهده افراد محلی باشد.
- ۲- توجه ویژه و در نظر گرفتن سطوح مدیریتی برنامه های آموزشی جهت مدیریت صحیح نیروی انسانی، مکانی و امکانات آموزشی و اجرای دقیق و نظارت بر نحوه اجرای برنامه های آموزشی.
- ۳- مشارکت و ترغیب و تشویق بخش خصوصی جهت اجرای برنامه های آموزش روستایی به منظور بهره گیری از امکانات و توانمندی های آن ها.
- ۴- برنامه ریزی و هدف گذاری دقیق آموزش ها با انجام نیازسنجی آموزشی و قطب بندی آموزش ها.
- ۵- توجه ویژه به ارائه کلاس های آموزشی در محیط واقعی کار به عنوان یکی از مهمترین اصول یادگیری.
- ۶- ارزیابی برنامه های آموزش دیدگان در حین آموزش و بعد از آن جهت شناخت کاستی ها و مشکلات برنامه های آموزشی و رفع آنها.
- ۷- انطباق دوره های آموزشی ارائه شده با نیاز منطقه.
- ۸- توجه به علاقه مندی و رضایت مندی مربیان از کار در محیط روستایی و تعامل با روستائیان.

منابع

۱. ازکیا، مصطفی (۱۳۸۷)، مقدمه ای بر جامعه شناسی توسعه روستایی، تهران: نشر اطلاعات.
۲. امین بیدختی، علی اکبر (۱۳۸۸)، نقش آموزش های فنی و حرفه ای در توسعه ی خود اشتغالی در استان سمنان، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، سال چهارم، شماره ۱۶.
۳. پاپ زن، عبدالحمید. خالدی، خوشقدم، سلیمانی، عادل (۱۳۹۰)، ارزشیابی آموزش های فنی و حرفه ای زنان روستایی در زمینه صنایع دستی، فصلنامه علمی پژوهشی جامعه شناس زنان، سال دوم.
۴. خواجه شکوهی، علیرضا. قدیری معصوم، مجتبی. مقصودلو، یحیی. وطنی، علی (۱۳۸۷)، بررسی دیدگاه کار آموزان و کار فرمایان در زمینه تأثیر آموزش های فنی و حرفه ای بر صنعت کشاورزی در استان گلستان، مجله علوم کشاورزی و منابع طبیعی، شماره سوم.
۵. دفتر امور آموزش روستایی (۱۳۸۸)، دستور العمل اجرایی توسعه برنامه های آموزش روستایی، سازمان آموزش فنی و حرفه ای کشور.
۶. ذاکری، علیرضا. کرد نوقایی، رسول. صدرااشرفی، مسعود (۱۳۸۹)، بررسی فرآیند های یاددهی- یادگیری در آموزش فنی و حرفه ای، نشریه علمی پژوهشی فناوری آموزش، سال پنجم، شماره ۱.
۷. زمانی پور، اسد الله (۱۳۸۷)، ترویج کشاورزی در فرآیند توسعه، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد.
۸. شهبازی، اسماعیل (۱۳۸۴)، توسعه و ترویج روستایی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
۹. صالحی، صادق (۱۳۸۵)، تحول آموزش و فنی و حرفه ای و مکانیزم نوسازی، مجموعه مقالات نقش آموزش های فنی و حرفه ای در تحولات اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی، مازندران.
۱۰. عزیززی، پروانه و آذر کمند، زرا (۱۳۸۹)، بررسی تأثیر آموزش بر اشتغال زنان، فصلنامه جغرافیایی آمایش محیط. شماره ۸.
۱۱. کرد نوقایی، رسول (۱۳۸۶)، آموزش مستقیم به همراه نظریه ها، الگوها و راهبردهای آموزشی، تهران: انتشارات دیدار.
۱۲. نصیری، هیوا (۱۳۹۰)، آموزش های فنی و حرفه ای در مناطق روستایی ایران، تهران: دفتر امور آموزش روستایی.
۱۳. یعقوبی نجف آبادی، اشرف (۱۳۸۹)، آموزش های فنی و حرفه ای و کار آفرینی، فصلنامه رشد آموزش فنی و حرفه ای، شماره ۲۰.
14. Brown G. and Atkins M (1991) 'Effective teaching in higher education' London: goulledge.
15. Linn R.L. and Gronlund N.E (2000) 'Measurement and assessment in teaching' Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice-Hall.
16. United Nation Organization (1995) 'Human Development Report'.

